

פרשת וישב
כ' כסלו ה'תשפ"ה
שנה י"ג גליון י'

הדלקת הנרות	מוצאי קרבן	סדר קריש לשב"ק
4:16	5:47	8:51/9:35
4:13	5:45	8:51/9:35
4:03	5:56	8:27/9:06
4:17	5:53	8:29/9:08
4:11	5:54	8:28/9:07
4:01	5:55	8:28/9:07

לעיוואוד
 ברקלין
 ירושלים
 בני ברק
 אלעד
 בית שמש

רחשני לב

ליקוטי מאמרים ודברי חיזוק ואמונה מספרים הקדושים על פרשת השבוע

וישלחו את כתנת הפסים ויביאו אל אביהם ויאמרו זאת מצאנו הכר נא הכנת בנך הוא אם לא. ויכירה ויאמר כתנת בני חיה רעה אכלתהו טרף
טרף יוסף.

במסורה ב' פעמים הכר נא. הכר נא הכתונת בנך היא אם לא, הכר נא למי החותמת והפתילים והמטה האלה.
יוסף, הוא סמל לעם ישראל כולו – כצאן יוסף – כתונת יוסף מוכתם בדם אלפי שנים, מעת שנכתם כתונת יוסף הצדיק בדם. עם ישראל סובל מחזיתו טרף בגלל דבקותו בתורה ובמצוות, למה נקרא שמו סיני, שמשם ירדה שנאה. שופך את דמו למען קיום התורה והמצוות, כי עליו הורגנו כל היום. **החותמת**, כדרשת חכמינו ז"ל – התפילין, שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך (שיר השירים ח.ו). הפתילים – הציצית, פתיל התכלת, והמטה – מטה ה'. **הכר נא רבנו של עולם!** נא תכיר את כתונת יוסף המוכתם בדם, תכיר את כתונת בנך, הכר נא **למי** החותמת, הפתילים והמטה, **למענך** רבוש"ע. כתונת בנך המוכתם בדם. חיה רעה אכלתהו טרף טרף בגלל עמו. בגלל תורתנו הקדושה. כי עליך הורגנו כל היום.

הגה"צ ר' עמרם יונגרייז צ"ל ראב"ד דקהל עדת יראים בודפשט, בתו"ד מתוך הספר בשנת תשי"ז על א' שנהרג ע"י הישמעאלים, הובא בשפתי יש"רים עמוד עט

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחו.

רש"י ז"ל מפרש וז"ל, ולא זכר שר המשקים – בו ביום, וישכחו – לאחר זמן. מפני שתלה בו יוסף לזכרו, הוזקק להיות אסור שתי שנים, שנאמר אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים, ולא בטח על מצרים הקרויים רהב, עכ"ל.

מרחן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל מסביר (דרש משה) את סיבת העונש ליוסף הצדיק בעוד שנתיים מאסר, אף שלכאורה עשה **השתדלות** שהיתה **מוותרת** על פי חובת הבטחון וההשתדלות. אלא, כי יוסף היה צריך **להבין ולראות** שכל הענין עם שר המשקים ושר האופים, מאסרם, חלומותיהם, ושלו (ליוסף) דוקא, נגלו פתרונות החלומות, **הכל בא בשביל הצלתו**, ולכן לא היה מקום שיבקש בקשה ממצרי זה, שכאילו בלעדיו לא תהיה הצלה. זאת אומרת, היה כאן חוסר בטחון לפי **דרגתו** של יוסף. לכן, לולי לא היה מבקש, כבר למחרת יום הולדתו היה פרעה חולם ומוציא אותו מבית האסורים עכ"ל.

ונדמה לי שאפשר להוסיף: לו יוסף היה **רואה** את ההשגחה, היה זוכה שגם ההשגחה תתגלת לו **בהירות**, ואז תיכף אחרי חלומות השרים, היה בא גם פדיונו והצלתו, ואז זה היה **ברור לעין** שבאה גאולתו על ידי חלומות השרים. אבל מאחר שלא ראה, העונש היה, שגם הצלתו היתה **נסתרת**, כי אחרי שנתיים, מי עוד ייחס את הצלתו של יוסף לחותות השרים, אלא נראה כאילו במקרה, באה הצלתו ע"י שר המשקים.

נראה לי שזה **נכון מאוד לכל החיים, שבדרגה שאנחנו רואים יד ה', גם ידו מתגלה עלינו ועיין.**

הגה"צ ר' יצחק שלוינגר זצ"ל (בעמח"ס והדרת פני זקן), מאורות יצחק עה"ת א"ה, וראה ברבינו בחיי סוף פרשתינו

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו וכו'.

פירש רש"י (ד"ה בן) שגולד לו לעת זקנתו ואונקלס תרגום ארי בר חכים הוא ליה, שכל מה שלמד משם ועבר מסר לו. דבר אחר שהיה זיו אקונין שלו דומה לו, עכ"ל. והנה על פירוש התרגום לבד קשה, מדוע לא מסר לשאר בניו כמו לו. ועל הדבר אחר קשה מה זה השבח במה שזיו אקונין דומה לו. ועוד אי כפשוטו אמאי לא הכירו אותו אחיו, והרי כתיב (בראשית מב. ח) והם לא הכירוהו.

על כן נראה כי שניהם בקנה אחד עולים, ויובן על פי מ"ש הרמב"ן בפרשת בראשית (ה. א) על פסוק זה ספר תולדות אדם, בשם רב שרירא גאון וז"ל, **שמסרו החכמים אחד לחבירו הכרת פנים** וסודרי השרטוטין וכו', ואין מוסרין סתרי תורה ורוזין, אלא למי שרואין בו סימנים שראוי לכו, עכ"ל. והשתא אתי שפיר דמתחילה פירש ארי בר חכים וכו', ושלא תקשה מפני מה מסר רק לו ולא לשאר בניו, לזה אמר דבר אחר שהיה זיו אקונין דומה לו, ר"ל דודאי שם ועבר שמסרו רזי תורה ליעקב, היינו מפני שראו בו בהשרטוטין שיש לו סימנים הראוי לזה, ולפיכך גם יעקב לא מסרו רק ליוסף, מפני שהיה לו **אותן השרטוטין** של יעקב שהיה זיו אקונין דומה לו, מה שאין כן שאר בניו שלא היה להן אותן השרטוטין, לא היה יכול למסור להם, ושניהם דברים אחדים והבן כי נכון הוא. ועל פי זה מבואר (הא דכתיב בפ' מקץ) ויכר יוסף את אחיו, לפי שהיה בקי בהכרת פנים ושרטוטין כאביו שהרי מסר לו הכל, על כן הכירם כי בני ישראל המה, והם לא הכירוהו כי לא היו בקיאים בוה.

הרה"ק בעל הישמח משה ז"ע

ויחלום יוסף חלום ויגד לאחיו ויוסיפו עוד שנוא אותו.

ג"ל בעזרה"י חלום הוא ל' בריא כמ"ש רו"ל (ראש השנה כח עמוד א) עתים חלים היינו הצדיק שנקרא יוסף מוצא בתורה דבר לחזק עצמו לעבודת השי"ת. זהו ויחלום יוסף חלום ואז הולך ומוכיח שאר אחיו בני ישראל לעשות כמוהו לחזק עצמו לעבודת בוראנו זהו ויגד לאחיו ויוסיפו עוד שנוא אותו.

הרה"ק ר' יעקב יוסף מאוסטרהא ז"ע, רב ייבי עה"ת

אל נא אחי תרעו.

מובא בשם בעל האמרי היים מוויזניץ זיע"א שאמר עה"פ אל נא אח"י תרעו, דתיבת אח"י רומז לחנוכה דהוא בראשי תיבות י"מי ח'נוכה א"לו. ואפשר לומר כבוננת הענין מה שתיבת אח"י רומז לחנוכה דהנה מציינו בנס דפורים שהגם נעשה בזכות מידת האחדות שעל ידי שאסתר אמרה לך כנס את כל היהודים (אסתר ד. טו) מזה זכו לנס כידוע.

והנה מובא בספח"ק על מה שידוע שבכח של אחדות ניתן לפעול הרבה ענינים נשגבים, דזה לאו דווקא באחדות כל כלל ישראל ממש, אלא אפילו קומץ קטן של יהודים שיתאחדו יחדיו בלבב שלם, ויכלו לפעול גדולות ונצורות בשמים.

ממילא אפשר לומר שעל כן נרמז חנוכה בתיבת אח"י לרמז שגם נס חנוכה היה בזכות כח האחדות שהיה לכהנים החשמונאים ואפילו שהיו רק קומץ קטן אף על פי כן נצחו במלחמה ונתגלגל על ידם נס חנוכה

הרה"ק ר' מרדכי מפיטסבורג ז"ע, פתגימ אורייתא תשס"ד עמוד קצט

רהשי ההלכה

בעריכת
הרה"ג ה' ישכר דוב שטיין שליט"א
מור"ן באלעד
בפיקוח הרב הגאון ר' משה שטיין שליט"א
רב דקדוק חסידים בני ברק, מו"ץ בשכונת הלוי
ונח"מ פסקי מרח"ט שבת ה'תש"ז

פסקים וביורוי הלכות בדברים
המוציאים הלכה למעשה מפסקי
מורן בעל שבט הלוי וצ"ל

פסקי הלכות

מהלכות חנוכה

א. הדלקת נרות חנוכה בער"ש: בער"ש מדליקין תחילה נרות חנוכה ואח"כ נרות שבת, ואיש שהדליק נר שבת לפני נ"ח יכול להדליק לאחר מכן נ"ח אם לא קיבל עליו שבת אבל אשה שצריכה להדליק נ"ח ושכחה והדליקה מקודם נרות שבת כיון שהמנהג שמקבלת שבת בהדלקתה אינה יכולה להדליק בעצמה ולכן תאמר לאחר שיברך להדליק נ"ח וידליק עבורה, אמנם ברכת שעשה ניסים ושהחיינו יכולה לברך בעצמה (משנ"ב סי' תרע"ט סק"א, ובפמ"ג במ"ז שם סק"א) כ' דטוב שלא יכין את נרות השבת על השולחן לפני שמדליק נ"ח, משום שאם יכין גם את נרות השבת יכנס לשאלה של תדיר קודם וכשאינן שניהם לפניו ליכא חשש וגם דלא להיו ככיסופא לנר שבת, ועי' במבית לוי מועדים ה' חנוכה פל"ה הערה א' בשם מורן וצ"ל שלא נהגו לחשוש לזה מפאת קוצר הזמן, ומברכים על הדלקת נ"ח אף שמדליקין בעוד היום גדול (שו"ע ורמ"א שם ס"א) ובלבד שיהא לאחר פלג המנחה, וצריך שיתן שמן שידלק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים (משנ"ב שם סק"ב ועי"ש שאם אין לו מספיק שמן שיוכלו כל הנרות לדלוק חצי שעה לאחר צאה"כ יראה שעכ"פ אחד מהנרות ידלוק עד חצי שעה לאחר צאה"כ).

ב. זמן תפילת מנחה בער"ש חנוכה: יש נוהגים להתפלל מנחה בער"ש חנוכה מוקדם יותר כדי שיוכלו להדליק נרות חנוכה לאחר מנחה (עי' במשנ"ב סי' תרע"ט סק"ב שכתבו האחרונים (פמ"ג ושע"ת) דנכון לכתחילה שיתפלל מנחה ואח"כ ידליק, וכן נהג הד"ח מצאנו וצ"ל, ועי' בשו"ת דברי משה סי' ט"ו ומש"כ בזה, ובשעה"צ סק"ז דאל"ה נראה קצת כרתתי וסתרי כיון שמדליק בעוד היום גדול ע"כ סומך על הקולא דמפלג ולמעלה נוכל לעשותו כמו לילה וא"כ אין יתפלל אח"כ מנחה, ומ"מ משמע דכ"ז דוקא בדאפשר ליה וגם בדאמת זה שייך רק אם הוא הרבה זמן קודם שקיעה שיש שהות להתפלל מנחה ולהדליק אח"כ, ובשע"ת שם כ' מברכי"ש בשם מהר"ש באובה טעם אחר דמנחה הוא נגד תמיד של בין הערביים ונ"ח זכר לנס המנוורה שהדליקה לאחר מכן, ועי' בשו"ת צור יעקב (פרובי"א) במ"ש ליישב מנהג המתפללים מנחה סמוך לשקיעה כמו בכל ער"ש ומקדימים נ"ח למנחה).

ג. זהירות מחילול שבת בהדלקת נ"ח: יש להזהר שלא להעמיד את המנוורה במקום שעלולים הנרות לכבות ע"י פתיחת וסגירת הדלת (שו"ע סי' תר"פ ס"א), ואם מניח את המנוורה על כסא נעשה הכסא בסיס לדבר האסור ואסור לטלטלו בידיים ולכן אם צריך להזיזו יזיזו כלאחר יד או ברגלו (שבאופ"ז מותר גם אם כונתו היא לצורך דבר המוקצה), והנחת דבר חשוב כשעון זהב וכיו"ב על המגש של המנוורה אינו מועיל להחשיבו כבסיס להיתר ולאסור לטלטלו בידיים כיון שאין המגש מקומו של חפץ ההיתר (ס' מבית לוי שם הערה ד' בשם מורן וצ"ל).

ביורוי הלכות

הנוסע מביתו לאחר פלג המנחה וחוזר לביתו מאוחר בלילה האם ידליק נר חנוכה לאחר פלג המנחה או שעדיף להדליק מאוחר בלילה

תרע"ג במ"ז סק"ט כ' דאם הדליק קודם בהש"מ צריך לכבות ולהדליק שוב, ואולי ס"ל להפמ"ג דה"א פליגי על ד' א' בשו"ע ומש"כ הפמ"ג בס' תרע"ב הוא לד' ה"א ומש"כ בס' תרע"ג הוא לד' השו"ע בדיעה הא' דפליגי על ה"א דלד' א' הדליק קודם בהש"מ צריך לכבות ולהדליק שוב, ושוב בא לידי ס' כסא רחמים (להחיד"א) על מסכת סופרים בפ"כ ה"ד שחזר בו ממש"כ בברכי" דד' הא' בשו"ע לא פליגי על ה"א דהא מפשטות דברי המס' סופרים משמע שאין שום אפשרות להדליק קודם שקעה"ח שלפ"ז י"ל דד' הא' בשו"ע שהוא בסתם לא ס"ל כה"א וקיי"ל כוותיה וכהכלל הידוע שסתם וי"א נקטינן כסתם.

ועי' בשו"ת שבה"ל ח"ד סי' ס"ו שכל מורן וצ"ל שמהפמ"ג (בס' תרע"ב בא"א סק"א דקאי על המג"א שהביא דברי המס' סופרים) נראה שדברי המס' סופרים אינם סותרים את ד' ה"א המובא בשו"ע, דז"ל הפמ"ג שם בתו"ד ומשמע דאם הדליק מבעוד יום גדול לנ"ח אע"ג דעדיין לאו זמנה אין משתמשין לאורה ומיהו קודם פלג המנחה צריך לכבותה ולהדליקה אחר פלג המנחה, ובע"ש ג"כ אחר פלג המנחה כבסי' תרע"ט ע"כ, חזינו שהבין הפמ"ג דבמס' סופרים איירי במדליק קודם הפלג דאף שצריך לכבותה אסור להנות מאורה אבל אם הדליק לאחר הפלג יצא, וצ"ל שסבר הפמ"ג דאף דאי' במס' סופרים שמצות הדלקתו משתשקע החמה זהו רק לכתחילה אבל בשעת הדחק יכול להדליק גם מפלה"מ דלהרבה דיני תורה חשיבין מפלה"מ ללילה (וכגון לענין תפילה והבדלה), אלא שבשבה"ל ח"א סי' קפ"ח כתבתי שקשה לפרש במס' סופרים דמייירי קודם פלה"מ שכיין שלא שייך לצאת חובת הדלקת נ"ח קודם הפלג אין סברא לאסור הנאה מהנרות וע"כ דמייירי אחר הפלג וקמ"ל דאין מברכין, אמנם מדברי הפמ"ג נראה דס"ל דגם בהדליק קודם הפלג שייך לאסור הנאה דנקרא נר מצוה כיון שהקצה דעתו ממנו, ואולי ס"ל דחשיב כנרות בהכ"נ שמדליקין גם ביום, אלא שבאמת אינו דומה כ"כ דבנדוד"ד כיון שהדליק לצורך לילה ופוסקים לו שיכבה ויחזור וידליק האין שייך לפסוק דגם עד הכיבוי יהיה אסור להנות ממנו, ועכ"פ הדבר ברור שמדברי הפמ"ג יש ראייה לפסק המשנ"ב שיכול לברך לאחר הפלג (ולפ"ז א"א לת' הסתירה בדברי הפמ"ג כנ"ל דלפי המבואר אין מח' בשו"ע), אלא שמכל המו"מ למדנו שהדלקת נ"ח לאחר הפלג אפי' בשעת הדחק אינו פשוט כ"כ ולכן בנדוד"ד עדיף להדליק מאוחר בלילה, (ועי' בח"ט סי' קמ"ב) ועי"ש שאם יכול להדליק בזמנו ע"י שליח ובעצמו רק לאחר הפלג עדיף להדליק בזמנו ע"י שליח, וכשיכול להדליק בעצמו מאוחר בלילה יש לדון האם עדיף להדליק ע"י שליח בזמנו משום זריזין מקדימין או שידליק מאוחר בלילה דמצוה בו יותר מבשלוחו ועי"ש שהאריך בזה ולבסוף כ' דסוגיא דעלמא נוטה שידליק בעצמו מאוחר בלילה.

וע"כ להלכה למעשה עדיף להדליק מאוחר בלילה מלהדליק מבעוד יום לאחר פלג המנחה.

שאלה: הנוסע מביתו בימי החנוכה לאחר פלג המנחה וחוזר לביתו מאוחר בלילה ונמצא שאינו נמצא בביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה, האם ידליק מבעוד יום לאחר הפלג או שעדיף להדליק מאוחר בלילה כשחוזר לביתו?

תשובה: כ' המחבר בס' תרע"ב ס"א וז"ל אין מדליקין נ"ח קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה לא מאחרים ולא מקדימים, ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק עכ"ל, וכ' המג"א בשם הב"ח דסוף שקיעה שכ' הטור והמחבר היינו צאת הכוכבים וכמש"כ המרדכי (ועי' במשנ"ב סק"א ובבה"ל ד"ה עם שהגר"א פסק כהרשב"א והר"ן דמשתשקע החמה היינו תחילת שקיעה שנייה לד' ר"ת דעד אז עדיין יום הוא ולשי' הגאונים הוא בתחילת שקיעה ראשונה) והיש מי שאומר שכ' המחבר הוא ד' האורות חיים שהובא בב"ז וז"ל מי שהדליק מבעוד יום אפילו בחול מפני שהוא טרוד יצא והוא שיהיה בפלג מנחה האחרון דלא חמיר מהבדלה דאמרינן בה צ"ל של מוצאי שבת בשבת מיהו צריך ליתן בה שמן יותר משיעור הדלקה כדי שתדליק עד דכליא רגלא דתרמודיא עכ"ל, וכ' המשנ"ב בסק"ג שיכול לברך ג"כ ובשעה"צ סק"ה כ' דכן פסק בפר"ח ועי' בברכי" יוסף דנקטינן כן להלכה כהיש מי שאומר, והיינו דס"ל שאף שכ' המחבר בשם יש מי שאומר אין זה משום דדיעה ראשונה בשו"ע פליגא אלא דכך הוא דרך השו"ע שכשמוצא דעה יחידה שלא הובאה בשאר פוסקים כותב זה בשם יש מי שאומר, ולדבריו יוצא שבנדוד"ד ודאי עדיף שידליק בפלג המנחה מלהדליק מאוחר בלילה דאף שיכול אז לברך מ"מ א"י לכתחילה וכמבואר שם בשו"ע ס"ב.

אלא שבשו"ת שבט הלוי ח"ג סי' פ"א כ' מורן וצ"ל דמפשטות לשון הרמב"ם והשו"ע (שהעתיק ל' הרמב"ם) משמע דפליגי על ה"א וס"ל דזמן המצוה הוא רק מצאה"כ (או מהשקיעה לשי' שאר ראשונים) וכן צ"ע מהא דאי' במסכת סופרים פ"כ ה"ד (והובא במג"א סק"א), מצות הדלקתו משקיעת החמה עד שיכלה הרגל מן השוק וכו' ואם הדליק ביום אין נאותין ממנו ואין מברכין עליו שכך אמרו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו עכ"ל, ומשמע דקודם השקיעה אפילו לאחר הפלג אין מברכין ועי' בברכי"ש שהק' כן ולא תי', אמנם עדיין י"ל דבמס' סופרים מייירי באדם שיכול להדליק בצה"כ ולכן אם הדליק מפלה"מ אין מברכין עליו אבל כשאינו יכול להדליק בצה"כ מותר לו להדליק לאחר הפלג וכה"א המובא בשו"ע וכמו שהתירו להדליק נ"ח ולברך בער"ש קודם הלילה משום שא"א להדליק בלילה, ומטעם זה גם כשיכול להדליק בצה"כ שבאופ"ז אם הדליק מפלג המנחה אין מברכין עליו מ"מ כיון שהוא בגדר הדלקה עכ"פ אין נהנין ממנו, ועוד אפשר לתרץ דאין מברכין עליו דקאמר במס' סופרים היינו ברכת שעשה ניסים אבל ברכת להדליק נ"ח יכול לברך לאחר פלה"מ, אמנם בפמ"ג מצאתי סתירה שבס' תרע"ב בא"א סק"א משמע דדוקא כשהדליק קודם הפלג לא יצא יד"ח אבל אם הדליק לאחר פלה"מ אינו צריך לכבות, ולאריך גיסא בס'י

הילולא דצדיקא

גלבי"ע
כ"ב כסלו שמו"ו

הרה"ק
רבי אליעזר אשכנזי זי"ע
בעמח"ס מעשה ה'

אלה תולדות

רבינו הרב החכם הכולל, הגאון המופלא, הנשר הגדול, (נוסח השער ספר מעשי ה'), אשר מצודתו כבר פרוסה על כל איש הגולה, ונודע בשערים אשר היותו שר גדול בישראל, (הגאון רבי אברהם מנחם מפורטו מגדולי איטליא), ורבן של ישראל ה"ה הרב בית יוסף היה מפלפל עמו בהלכה תמיד, (שר"ת משאת בנימין סימן נח בא"ד), והיה מפורסם בחכמתו ובעשרו, וכמעט היה יחיד בדורו שכל גאוני הדור היו מריצים שר"ת אליו, וחיבר כמה ספרים, והאיש הזה הלך מגולה לגולה, מצרה לצרה, וכל חייו היו נסיון גדול, ובכל זאת היה דבוק תמיד בתורה ה', והיה בקי בכל החכמות, וגם בגלותו פסק הלכות רבות, (הגאון המגיני שלמה מובא במליצי אש ערך רבינו), ו' אליעזר אשכנזי בקי הוא בשנים עשרה לשונות... ולא מצאתי מיום נסעו מוויניציא איש אלקים נורא כמוהו, (עדות הרה"ג ר' אליהו מפזארו במסעיו), היה חכם כולל ומדיני, מכלכל דבריו במשפט, ועקבותיו לא נודעו לחכמי פולאניא [פולין], ונסתרה דרכו מהם ולא ירדו לסוף דעתו... (קונטרס מגילת איכה לר' ברוך חזקי' מפירארה), וכן מביאו כמה פעמים בספרו הגדול בית יוסף, בה' טריפות, ובהלכות מקוואות, וכן הגאון רבן של ישראל הרמ"א מביא מרבינו תשובה ארוכה וערוכה בספרו שר"ת הרמ"א, (סימן צו), ה"ה רבינו אליעזר בן הגה"ק הרבי אליה הרופא זצ"ל.

רבינו נולד בשנת ה"א רע"ג לפ"ק, כאמור לאביו הגדול רבינו אליה הרופא, שהיה חתנו של הגאון הגדול נודע בשערים רבי יוסף קולון זצ"ל, הידוע בכינויו בבי מדרשא בשם המהר"ק.

כבר בצעירותו פקע שמו כגאון נפלא וכמתמיד עצום השקוע בתורת ה' בכל לבו, וכבר אז קיים בעצמו הוי גולה למקום תורה, והלך ללמוד ביישיבתו הרמה של הגה"ק הר"ר יוסף [ב"ר שלמה] טאיטאצק בשאלוניקי זצ"ל, שהיה נחשב לאחד מגדולי הדור בדורו, ורבו של הגאון המהרש"ם זצ"ל [כתב עליו פרשת נח השתא].

על כס הרבנות

בהיות רבינו כבן ל"ו שנה לערך נסע רבינו להשתקע במצרים, ומיד כשראו בני הקהילה רב חיליה בתורה, הלכו להתיעץ עם גאוני וגדולי מצרים, ה"ה הגאון הרדב"ז, והגאון הגדול הרב בצלאל אשכנזי בעמח"ס 'שיטה מקובצת' זצ"ל, ואכן מינו אותו להיות לרב ואב"ד על כל קהילת מצרים, למשך כ"ב שנים. ומכיון שלא רצה רבינו להתפרנס ע"י גדלותו בתורה, הסכים לקבל עליו גם להיות שר בשלטון המצרי, וכך עלה רבינו ונתעלה בגדלותו ובעיני אלקים ואדם, ובויתור בעיני מושל מצרים בעת ההוא, עד כי החשיבו אותו לאיש אלקים עושה פלאות.

וגם עשירות מופלגת היה לו, עד שהעריכו סכום עושרו בסך 'חמש עד שש אלף דינרי זהב'. ומכיון שכן היה עומד תמיד לימין המושל בהלואת כספים, והיה נותן לו

למשכון כלים מכלים שונים מזהב וכסף, והכל בסתר.

אך כמה שעלה ונתעלה בעיני המושל כך גדלה שנאתו בעיני הישמעאלים יושבי מצרים, עד שגמרו אומר שיש לסלקו מחצר המלוכה ולהשפילו עד שמרוב בושה יצטרך לברוח ממצרים. ואכן כך עשו, מרוב קנאת הישמעאלים העלילו עליו שמשתמש בכליו של מושל כי בליל פסח היה מנהגו להדר ביתו ושלתו בכלי זהב וכסף יקרי הערך בשביל כבוד המועד וקרה מקרה כי ביקר אותו אחד מהשרים, וכראות השר כי כליו של המושל מונחים על שלחנו מיד הלך לדבר סרה על רבינו, פתאום הגיעו ב' אנשים בדמות אורחים ואמרו לו לרבינו, שנגזר עליו מהשמים שתיכף ומיד יעקור ויעזוב המדינה ויסע לפולין! והתבונן רבינו אליעזר בדבר, וכיון שראה כי אמת בלשונם, מיד אמר להרבנית, שתתפוס בחגורו, וע"י ענן העבירו אותם לפולין, וכך החלק השני של הסדר גמר בארץ פולין, וע"ז המליץ רבינו המליצה הנודעה שאמר, אז 'ממצרים ועד הנה ושם נאמר! זאת ההגדה היתה שגורה בפי תושבי ק"ק קראקא.

עוד סיפר הגאון מרן החת"ם סופר זצ"ל גירסא אחרת למה ברח רבינו ממצרים, וכה כותב תלמידו הגאון רבי חזקיה פיבל פלוט זצ"ל בספרו 'ליקוטי חבר בן חיים' (כרך ה' ליקוטי פרשת כי תבא) בשם רבו, כי רבי אליעזר אשכנזי היה מהשרים הראשונים למלך מצרים, והמלך נתן לו טבעת יקרה כדי להראות לו אהבתו. והיה היום, יום הולדת המלך, הלך רבי אליעזר לארמון המלוכה כדי להביא להמלך ברכתו, ובדרכו על גשר אחד גפשו אחד השרים, וביקשו שיראהו את הטבעת, והבליעל שלח ידו ורצה להשליכה אל נהר הנילוס! ועד שלא נפלה תפסה הגאון במעופה באויר, בבואו אל המלך נתכבד בכבוד גדול יותר משאר השרים, אולם בחזרתו לביתו לא מצא מנוח, בהרגישו כי קיימת חתרנות נגדו, ולכן מיד לקח עמו אבנים טובות ומרגליות, וישב על ספינה קטנה וברח אל הים. וכפי שחשד הגאון כן היה, כי בלילה ההיא על פי מלשינות השרים שלח המלך לתפשו ולתתו בבית הסוהר, והספינה בה נסע רבינו נטרפה על הים, ובנס גדול נאחז בקרש אחד ושט בה עד חוף קנסטנטינופול, והגיע לשם ערום ובחוסר כל. ופשפש במעשיו ותלה כל זאת בביטול תורה, ולכן חיפש דירה קטנה ולחם לחץ כדי לעסוק בתורה. ואלמנה אחת הכניסה אותו אל ביתה והאכילתו מלחמה העוני. יום אחד נתנה לפניו את קערת הרוטב ושמתית [שרץ] אחת ירדה לתוך הקערה, מיד כשראה הגאון זאת שמח שמחה גדולה, מכיון שהגיע לדרגה שפילה בודאי מזה המצב ירוממהו ה' בקרבו. וכדבריו כן היה, כי באותו יום הכריזו מבית המלך כי מת רעהו של המלך, שעמו היה משחק כל יום במשחק שח-מט [טשע"ס בלע"ז] ומבקשים בקי אחר בחכמה זו. והגאון הציע את עצמו. וכראות המלך רוב חכמתו במשחק זה, הליבשו בגדי שרד והיה משחק עמו כמה שעות בכל יום, אולם הגאון היה זהה להשלים שעות אלו בלילה בעסק התורה,

ומחמת מניעת השינה אירע לו פעם אחת שגרם באמצע המשחק מול פני המלך, והמלך לא קצף עליו אלא אף לקח כר ממיטתו ונתנו תחת ראש הגאון. כשהקיץ מתרדמתו וראה זאת, הבין כי הוא במעלה גדולה לפני המלך, וירא מכך כי ידע שכל גדולה מסכנת, כי לפני שבר גאון, על כן עזב את העיר ואח"כ התקבל לאב"ד בעיר פוזנא, וממנו בא המשל 'ממצרים ועד הנה' על ערמה אחת שהערימו עליו אנשי פוזנא, עכ"ד מרן החת"ם סופר זצ"ל.

רבינו שימש בעוד כמה קהילות גדולות בישראל, כי אחר סיפור דברים הנ"ל, התיישב רבינו והגיע להעיר קפריסין ושם שימש כאב"ד משך קרוב לב' שנים, ואח"כ עבר לשמש כאב"ד ויניצה, אח"כ עבר לשמש כאב"ד בעיירה קרימונה אשר בפאתי איטליה, ומשם עבר לפוזנא ומילא מקומו הרה"ק רבן של ישראל מרן המהר"ל מפראג זצ"ל, ומשם עבר למשכנו האחרון עלי אדמות בעיר קראקא.

אשכבתיה דרבי

ביום ו' ערב שבת קודש לסדר וישב, יום כ"ב בכסליו שנת שמו"ו, ויאסף רבינו אליעזר אל עמו, וייקבר בבית החיים בקראקא. ופלא גדול נעשה בקבורתו, הלווא הוא אשר נאמר אצל משה רבינו כי לא ידע איש את קבורתו. וכה מספר הגה"ק מרן רבי שמעון סופר מקראקא זצ"ל, כי כאשר התכבד לשבת על כסא הרבנות אשר בקראקא הלך להשתטח על קברי אבות הגאונים ששימשו ברבנות בעיר הזאת, כאשר הגיע לחלקת רבינו השתטח שם, וכאשר הלך לומר להאנשים אשר עמו שגם הם יבואו להשתטח על קברו שהיה טמיר ונעלם עד אז, נעלם הקבר גם ממנו, והבין כי לא ניחא ליה להגאון שידעו מקום קבורתו עד היום הזה. ז"ע ועכ"ל א.

הוא היה אומר

יסוד גדול יסד רבינו בספרו מעשי ה' וז"ל: כל תכלית ירידת ישראל למצרים ויציאתם משם היתה דבר אחד, והוא שיתפרסם אלקותו יתברך בכל העולם שהוא בראו וחיידשו יש מאין, שרק מי שחידש הטבע יש מאין יכול להרסו ממה שהוטבע בו, (מעשי מצרים פט"ו). וז"ל עוד, ומפני כך, כשנתבשר אברהם אבינו ע"ה בברית בין הבתרים שעתידים בניו להשתעבד במצרים, לא היה זה בעיניו בשורה רעה, שכיון שמטרת השעבוד והגאולה ממנו היה לפרסם ידיעת והכרת הבורא ית', הרי דבר זה היה כל מגמת חייו של אברהם אבינו, להודיע לכל באי עולם מציאות הבורא שחידש הכל יש מאין, וכל חשקו ותאותו שהש"ת ירבה זרעו היתה רק כדי שעל ידי זרעו יתפרסם אלקותו ית'.

ומסיק שם בזה"ל, והנה היותנו מפורים בין האומות עד ביאת משיח צדקנו הוא גם כן אל התכלית הנבחר הזה, שיתפרסם אלקותו בכל האומות אשר הם מפורים שם, ואם גם בזה תמצא אומה שלא נתפרסם אלקותו בכל האומות אשר הם מפורים שם, עליהם נאמר שפך חמתך על הגוים אשר לא ידעוך, וזה הוא הבטחת הנביא שנאמר עליה ומלאה הארץ דעה את ה', ע"כ.

נצור לשונך

עפ"י סדר
הלימוד היומי

הלכות
שמירת הלשון

יש כסלו - הלכות אסורי לשון הרע - כלל י

יא. ומה מאד יש לזהר, שלא להתיר לעצמו לספר לאחרים, איך שהיה לו עסק עם פלוני ופלוני, וגזלו, או עשקו בזה ובזה האפן, או שחרפו, או צערו וביישו וכל כהאי גוונא (ובל כפיצא בזה). ואפלו אם הוא יודע בעצמו, שאינו משקר בספור הזה, (אם לא באפן שגבאר לקמן בסעיף י"א). ואפלו אם יצטרפו לזה כל שאר פרטי ההתר הניל, דבנדאי אין בנתו בעת הספור לתועלת, דהינו, לפרסם גנותו של חברו, כדי שבוזו עושי רשעה בעיני בני אדם, ויזקרו על ידי זה מללכת בדרךיהם הרעים, או כדי שהוא יראה בעצמו שהבריות מגנות אותו, אולי על ידי זה ישוב מדרךיו הרעים, רק בנתו כדי לבזותו בעיני בני אדם, שיפרסם לפניו לחרפה ולקלון עבור זה שנגע בממונו או בכבודו, וכל שיראה יותר, שדרךיו יתקבלו לפני השומעים, ויתפרסם בעיניהם לגנות ולבזיון עבור זה, יהיה יותר שמח ויותר נהנה מזה.

יב. וקל וחמור אם לא הרע לו, רק לא היטיב עמו בטובות, אשר היה ראוי להיטיב עמו בעניני הלקאה וצדקה והקנסת אורחים וכפיצא בזה, אם הוא חולך ומגלה אחר כך דבר זה לאנשים לגנות פלוני בזה, לשון הרע גמורה היא מן הדין, וכמו שכתבנו לעיל בכלל ה' סעיף א', ועובר בזה עוד על פמה לאוין אחרים, לבד אסור לשון הרע, וכמו שבארנו בכלל ה"ל. ונבשליו בזה, בעונותינו הרבים, הרבה אנשים, כמו שאנו רואין בעליל, שאם לא יקבלו לאחד בסבר פנים יפות פרצונו בעיר אחת, כשהוא נוסע אחר כך לעיר אחרת, מפרסם לגנות עבור זה האנשים החשובים דשם, מפני שלא סיעוהו בעניניו. וכל שכן אם מבזה עבור זה סתם לכל העיר, בנדאי עון פלילי הוא, כי אסור לשון הרע, אפלו על אמת, שכתבנו למעלה, הוא אפלו אם מספר על איש פרטי, וכל שכן על עיר שלמה שבשיראל המחזיקים באמונת ה', ודאי עון גדול הוא.

מקדש מועד

ואיכור שיחה
בשעת התפילה

בעניני חשיבות
עניית אמן

אמן יהא שמיה רבא בנשימה אחת

"נראה לי גם ירגיל עצמו לומר בנשימה אחת מן אמן יהא שמיה רבה כו".

ש"ה הקדוש, מסכת תמיד פרק נר מצוה, לו

הקב"ה מרחם על הכל כשעונים יהא שמיה רבא

...בזמנא דישראל אתיבו בקול רם אמן יהא שמיה רבא מברך, קודשא בריך הוא אתמול רחמין וחיים על כלא...

זוהר הקדוש חלק א דף סב עמוד ב בתו"ד

בעוה"ה היה נותנים את הכל בשביל איש"ר אחד

שנים רבות אחרי המאסר בפטרבורג בשנת תקנ"ט יצא האדמו"ר הזקן (הרה"ק בעל התניא ז"ע) מתדרו אל הקהל הרב שהמתין בבית מדרשו, ואמר:

בן עזן מקשיבים ליקרות של העולם הזה, ולא רק מלאכי השרת, אלא אפילו הנאצלים הראשונים היו נותנים את הכל בשביל אמן יהא שמיה רבא שיהודי עונה בכל כוחו כפרושו בכל כוונתו, כלומר שהוא כולו נמצא ומונה בתוכו.

וזה היה כל המאמר שנאמר בהתלהבות עצומה ונשמעה בהתלהבות גדולה, עד שכל השנה היו אומרים כולם אמן יהא שמיה רבא בהתלהבות וברעש גדול.

הנבא בכתר מלוכה עמוד שפג

אתה מאמין לדברי חז"ל...?

חז"ל אמרו מפורש במסכת שבת דף ק"ט עמוד ב: כל העונה אמן יהא שמיה רבה בכל כוחו **קורעים** את גור דינו!

אדם שיש לו ח"ו ל"ע ול"ע גור דין קשה או רע עליו, צריך לענות יהא שמיה רבה בכל כוחו - לפי רש"י ותוספות הוא בכל כוונתו ובקול (אף אחד לא אמר לעצמו קולי קולת, או משהו כ...?) ה"חז"ל אמרו שזה **קודע** את גור דין הרע! (ואם לא עושה כן... הבה לא נקטרע על כלי ישראל, דישראל קדושים הם ומי מעכב שאו"ד שביעיה).

הגות בעניני הפרשה

באור החסידות

אור התורה נתגלה בחנוכה

הנה ימים באים, כל אחד ואחד מצפה ומקווה, מתי יבוא לידי המצוה הנשגבה להדליק נרות חנוכה, כדי שהלהב יהא עולה מאליה, הבערה ללהב יצאת, להבעיר נשמתנו לא-ל חי וקיים.

ומובן שעיקר ההתבוננות בימים קדושים אלו, הוא מה שניקה עמנו בצאתנו לשלום מן המועד, ושלא נהיה ח"ו כמו המסור שבעת הדליקו נרות חנוכה האיר נשמתו בכל העולמות, אולם כעבור הזמן נפל שוב לשאול תחתי במחשבים במצולות.

הדבר העיקרי שיכול האדם להמשיך מימי החנוכה לכל השנה ולכל ימי חיו הינו קשר אמין כל ינתק וקדושות התורה, ועל זה צריך להזהר שלא להסיח דעתו בימים נשגבים אלו לבלות ח"ו הזמן להבל ולריק, אלא יתאמץ בכל כוחו להשביע נפשו בקדושת התורה.

להקדיש הזמן לתורה הק'

וכמאמר השל"ה הק' (מס' תמיד או' קכ"ב) וזלה"ק תוכחת מוסר לחנוכה, יחשוב שעיקרו נתקן להלל ולהודות להשם יתברך על כי היונים חשבו לבטל תורה ומצות, **אם כן הימים הקדושים האלה ראויים ביותר להתמדת תורה מבשאר הימים**, כי התלמוד תורה כנגד כולם. ובעונותינו הרבים רוב העולם נוהגים בהם בטול תורה, והולכים אחר ההבל, ומה שרבותינו הקדמונים פסקו ישיבה בימים ההם עשו בשביל הנערים שיחזרו ויחזרו על תלמודם מה שלמדו שיהיה שגור בפייהם, על כן השומע ישמע ויתעורר בימים ההם ביתר שאת בתורה ובמצות. עכ"ל"ק.

אור החנוכה הוא אור התורה

ומבואר בסה"ק מאור עיניים שכמו שבכל חג ומועד מאיר קדושת וסגולת זה הזמן, סוכות הוא זמן חסד, ופורים זמן מפלת עמלק, כן בחנוכה עיקר סגולת הזמן הוא התורה הק' וזה לשון קדשו (פר' מקץ) זמן שיעור הדלקת נר חנוכה עדי שתכלה רגל מן השוק כי מאן הרגיל בנר חנוכה זוכה לבנים זכרים תלמידי חכמים, ובודאי ת"ח אינם יוצאים לשוק, כי אם עוסקים בתורה, וזהו שתכלה רגל מן השוק עדי שתכלה רגלי דתרמודאי. כי ידוע פי כל המצות זמניות בבוא הזמן של המצוה נתעורר הדבר שהיה בעת הראשון כשנצטוו המצוה, וכו' ובחנוכה בהיות שהיו משגיאי הדת, ורצו לבטל את ישראל מתורה ולהעבירם מן החוקים, ונעשו להם נסים שעמדנו בתורתנו ובחוקים שלנו, וכן בכל דור ודור בבוא הזמן, הוא מסוגל לזה שנחזיק בתורתנו ובחוקים שלנו. וממש כלשון הזה כתב בקדושת לוי (דרשות לחנוכה) שזה הזמן שהצילנו הבורא ית' מגזירות היוונים שרצו להעבירו מדברי תורה, ועל כן עלינו להקדיש הזמן ללימוד תורה הק', ולא להעביר הזמן שבחוק הקארטין שהיה נפוץ באותו זמן.

מצות הדלקת נר חנוכה נתקן לזה

ואף כל עניני מצות הדלקת נר חנוכה מרמז על ענין זה וזה לשון קדשו של הרה"ק הבני יששכר שבמבאר טעם מאמז"ל פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה, ומק' המפרשים אלמה לא יקיים המצוה בהידור ודליק בשמן מעולה כששבת, וזה לשון קדשו והנה כבר אמרתי לך כמ"פ שהגן מצוה הלוה ניתקן למעלת התורה שרצו היונים לבטל, והאיר להם הש"י אור נסי מן אור הגנוז שבתורה, והנה כל ההלכות שבתורה, בנר מצוה הלוה הכל רמז למעלת חכמת התורה, והנה בכל החכמות שבעולם אם אין בכלי הגוף הכנה לזה בכה אי אפשר לו לעסוק בהם, ומכל שכן אם אין לו הכנה בשכל כגון הכפריי שיש לו שכל עב אי אפשר לו לעסוק בעסק החכמות, מה שאין כן חכמת התורה הנה התורה "בראש הומיות תקרא" (משלי א' כ"א), "מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לוי" (שם ט' ח'), כי סגולת התורה בעסוק האדם בה היא מחכימת הפתי, אשר לא היה גופו ושכלו מסוגל לזה, ואין לאדם תירוץ בהתבטלו מחכמת התורה באמור חכמה ודעת לא נתנו לו מן השמים כאשר אמר אחד מן ההמוניים לאליהו (תנא דבי אליהו זוטא י"ד) על כן תיקנו בנר מצוה הלוה הרומו לאור תורה, להבשיר בה אפילו פתילות שאינם דולקים יפה, רמז לגוף שאין לו הכנה לזה האור וגם כשר שמן שאינו נמשך אחר הפתילה, רמז לשכל עב שאינו מאיר כל כך לאיברי הגוף אעפ"כ הכל יוכשר לאור תורה, הבה. ע"כ לה"ק.

הזמן לקנות תורה שבעל פה

ובספר הק' מגן אברהם להרה"ק מטריסק זיע"א מאריך שימי החנוכה הם מסוגלים בדווקא לזכות לתורה שבע"פ וזה לשון"ק בחנוכה הוא הזמן מקבלת תורה שבעל פה, כי כשם שקבלת תורה שבכתב היא בחודש השלישי מחדשי הקיץ, כמו כן קבלת תורה שבעל פה היא בכ"ה בכסלו שהוא חדש השלישי מחדשי החורף, כי תורה שבעל פה היא בסוד מלכות פה ותורה שבעל פה קרינן לה (תקנ"ו י"ז), וכמו כן 'חנוכה' הוא 'חנו' ידה' שהיא מרת המלכות, שהמלך מצוה כה תעשה, ולכן בחנוכה היא העת שיקבלו ישראל עליהם לעסוק בתורה שבעל פה בקבלת עול מלכות שמים, והשי"ת נקרא בשם אור, שאורו מאיר בכל העולמות ובכל הנבראים, והתורה הקדושה נקראת אור, כמו שכתב (משלי י' ג') "כי נר מצוה ותורה אור" והנשמה שבאדם נקראת גם כן בשם נר כמו שכתוב (שם כ' כ"ז) "נר ה' נשמת אדם", ולכן על ידי שישראל עוסקים בתורה שבכתב ושבעל פה בנר מצוה ואור תורה, מומשימים עליהם אורו של השי"ת שיהיה קוב"ה ואורייתא וישראל כלהו חד, וכו', וזה תאיר נרי, שהיום בחנוכה עת קבלת תורה שבעל פה, על ידי שישראל מקבלים עליהם שידברו דיבורי תורה ותפלה באמת לפניו יתברך על ידי זה השי"ת, שהוא נרו של עולם יאיר לכל אחד ואחד מישראל, שנקרא גם כן בשם נר ה' נשמת אדם באור הרוחני והגשמי. ע"כ לשון קדשו. אמן כן יהי רצון.